

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-41>

**CRIMINAL LEGAL PROTECTION OF CIVIL AVIATION
AGAINST ACTS OF ILLEGAL INTERFERENCE:
INTERNATIONAL EXPERIENCE**

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ
ВІД АКТИВ НЕЗАКОННОГО ВТРУЧАННЯ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Moshniaha L. V.

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor at the Department
of Law and Social and Humanitarian
Disciplines
Flight Academy of the National Aviation
University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Мошняга Л. В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права та соціально-
гуманітарних дисциплін
Льотна академія Національного
авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

Yermolenko-Kniazieva L. S.

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Law and Legal Regulation of
Aviation Activity
Flight Academy of the National
Aviation University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Єрмоленко-Князева Л. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та правового
регулювання авіаційної діяльності
Льотна академія Національного
авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

Kniazieva K.

*Police Major,
Senior Investigator in Particularly
Important Cases
Main Investigative Department
National Police of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Князева К.

*майор поліції,
старший слідчий в особливо
важливих справах
Головне слідче управління
Національної поліції України
м. Київ, Україна*

Акти незаконного втручання з часів появи та розвитку цивільної авіації спричиняють загрозу та можуть становити значну небезпеку для цивільних повітряних суден та пасажирів, які в них знаходяться. Зростання ролі комерційних перевезень пасажирів, багажу та вантажу у всесвітній транспортній системі викликає нагальну необхідність

ефективного правового регулювання забезпечення цивільної авіації. Вказані діяння є явищем, превенція якого є надзвичайно важливою як для стабільного розвитку авіації у світі, так і для її подальшого нормального функціонування [1, с.41-44]. Саме за цієї причини держави (в особі державних спеціальних виконавчих та законодавчих органів) та міжнародні організації приділяють виняткову увагу захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання.

Натомість сьогодні під вищевказаним поняттям слід розуміти протиправні дії, пов'язані з посяганням на нормальну і безпечну діяльність авіації та авіаційних об'єктів, унаслідок яких сталися нещасні випадки з людьми, майнові збитки, захоплення чи викрадення повітряного судна або такі, що створюють ситуацію для таких наслідків [2].

Єдине тлумачення першого поняття, сприйняте міжнародною спільнотою, є необхідним як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Річ у тім, що саме від єдиного розуміння термінів та їх правової природи залежить правильна кваліфікація діянь та справедливе вирішення питань щодо юридичної відповідальності за їх вчинення. Не можна сказати, що в наші дні відсутні наукові розробки як щодо розуміння поняття актів незаконного втручання в діяльність цивільної авіації, так і захисту від вказаних протиправних діянь.

З метою боротьби зі злочинною діяльністю, пов'язаною з незаконним втручанням у діяльність цивільної авіації, Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО) було розроблено та прийнято ряд міжнародно-правових актів. Варто зауважити, що невід'ємний та надзвичайний вклад у розвиток безпеки цивільної авіації та захисту її від актів незаконного втручання було втілено з прийняттям Чиказької конвенції 7 грудня 1944 року (Конвенції про міжнародну цивільну авіацію). Проте правові норми щодо захисту цивільних повітряних суден від актів незаконного втручання були сформовані та задекларовані юридично пізніше. Одним з основних документів, який регулював цю сферу суспільних відносин, стала Конвенція про правопорушення та деякі інші акти, що здійснюються на борту повітряного судна, підписана 14 вересня 1963 року в Токіо. Ця конвенція стосується не тільки злочинів, але й всіх актів, незалежно від того, чи є вони злочинами, чи ні. До таких актів Токійська конвенція відносить усі діяння, які можуть загрожувати або загрожують безпеці польоту повітряного судна, особам і майну, підтримці належного порядку і дисципліни на борту повітряного судна. У цій конвенції вперше було зроблено спробу дати юридичну кваліфікацію незаконного захоплення повітряного судна або незаконного втручання в його

експлуатацію [3]. Ще одним міжнародним правовим актом у сфері забезпечення авіаперевезень стала Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден, підписана в Гаазі 16 грудня 1970 року.

З огляду на вищевказане слід зазначити, що основний внесок Гаазької конвенції 1970 року в тому, що вона встановила принцип юрисдикції договірних держав на рівні універсальності, визначила акт незаконного втручання міжнародним злочином і поставила вимогу до держав-членів визнати акт незаконного захоплення повітряного судна серйозним злочином відповідно до їхнього внутрішнього законодавства. Проте за цією конвенцією так і не було встановлено винятків щодо політичних злочинів. У сукупності положення Гаазької конвенції 1970 р. сприяли формуванню такого правового положення, за якого злочинець, що став суб'єктом злочину щодо незаконного захоплення повітряного судна, не міг знайти безпечний притулок, а також залишитися безкарним. Особлива роль у регулюванні питання забезпечення цивільної авіації і нині відводиться Додатку 17 Чиказької конвенції «Стандарти та рекомендовані практики – Безпека – Захист Міжнародної цивільної авіації від актів незаконного втручання» [4], що став основною програмою з безпеки цивільної авіації для всього світового авіаційного співтовариства.

Регулювання суспільних відносин щодо актів незаконного втручання в національному законодавстві закріплене в Повітряному кодексі України. Стаття 86 Повітряного кодексу України закріплює визначення акту незаконного втручання як акту або спроби його, що створює загрозу безпеці цивільної авіації. Саме Повітряний кодекс України до актів незаконного втручання включає: а) незаконне захоплення повітряних суден; б) руйнування повітряного судна, що перебуває в експлуатації; в) захоплення заручників на борту повітряних суден або на аеродромах; г) насильницьке проникнення на борт повітряного судна, в аеропорт або в розташування аеронавігаційного засобу чи служби; д) розміщення на борту повітряного судна або в аеропорту зброї, небезпечного пристрою або матеріалу, призначених для досягнення злочинних цілей; е) використання повітряного судна, що перебуває в експлуатації, з метою заподіяння каліцтва, інших ушкоджень здоров'ю, смерті фізичній особі або значної шкоди майну чи навколишньому природному середовищу; є) повідомлення навмисно неправдивої інформації, що ставить під загрозу безпеку повітряного судна під час польоту або на землі, безпеку пасажирів, членів екіпажу, наземного персоналу, інших осіб в аеропорту чи в розташуванні засобів або підрозділу цивільної авіації [5].

Таким чином, натепер світовою спільнотою здійснено: 1) чітке визначення дефініції акту незаконного втручання в діяльність цивільної авіації як злочину в міжнародних правових актах; 2) встановлено чіткі рекомендації, інструкції для запобігання такого виду злочинам; як забезпечувальна превентивна міра застосовується процедура здійснення контролю/огляду пасажирів та їхнього багажу перед безпосередньою посадкою в літак тощо. Питання правового регулювання захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання в її діяльність залишається відкритим для наукових пошуків, дискусій та пропозицій.

Література:

1. Миронець О.М., Ярошенко Т.С., Яценко А.В. Теоретико-правові аспекти актів незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 6. С. 42–44.
2. Прокофьев Н.В. Многосторонние международные договоры в сфере борьбы с международным терроризмом: проблемы эффективности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2005. 32 с.
3. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна від 14 вересня 1963 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_244.
4. Annex 17 to the Convention on International Civil Aviation with the title “Standards and Recommended Practices – Security – Safeguarding International Civil Aviation against Acts of Unlawful Interference.” URL: http://dgca.gov.in/intradgca/intra/icao%20annexes/an17_cons.pdf.
5. Закон № 3716 «Про внесення змін до Повітряного кодексу України щодо удосконалення законодавчого врегулювання у сфері безпілотних повітряних суден цивільної авіації».